

עוד הביא הב"י שיטת ה'אביאסף' ש'עונה' היא לעולם י"ב שעות שוות (ונמצא שבחורף, שהלילות קצרים, צריך להשלים שיעור הי"ב שעות משני הצדדים). וכתב הב"י 'ומ"מ נראה לי שאין לחוש לכך'. והב"ח חולק על הב"י וכותב 'ושרי ליה מרייהו' [מהרילב"ד].

## דף סד

**ראתה יום חמשה עשר לחדש זה כו' רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג.** בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"י סי' ע"ז בשם נכדו) מבאר יסוד המחלוקת ביניהם דשמואל סובר דהראיה הקודמת היא גורמת לראיית הדילוג הבאה (כעין וסת הפלגה, שמפליגה בין ראייה לראיה חודש ויום), ולכן בעינין ד' ראיות, כשאר וסת הפלגה (כמבואר בב"ק דף ל"ז ע"ב בתוד"ה יום, דבוסת הפלגות שוות לכו"ע בעינין ד' ראיות). ודעת רב דאין הראיה הקודמת גורמת לראייה הבאה, אלא היום עצמו גורם לכך, והוי כשאר וסת החדש דלכו"ע סגי בג' ראיות (כמבואר בתוס').

[ולפי זה יהיה נפקא מינה באשה שקבעה וסת לדילוג, והגיע הזמן שאמורה לראות ולא ראתה בו, כגון י"ח בחדש: דלפי שמואל אינה צריכה לחשוש לי"ט של חדש הבא, כיון שאין כאן ראיה שתפליג ממנה. ולרב צריכה לחשוש, דיום י"ט גורם לראיה מצד עצמו].

**ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא.** ביבמות (סד ע"ב) נחלקו אמוראים בטעם הדבר: ר' הונא סובר דמעייין גורם ור' אשי סובר שמזל גורם. ונפקא מינה כגון שנפל מן הדקל ומת, דבזה אין לתלות במעיינה, רק במזלה.

ובשו"ת 'אגרות משה' (אבהע"ז ח"א סי' כ"ו) דן בענין אשה שבעלה הראשון מת מזקנה, ובעלה השני מת כשנפל ב'לאמבער יארד' (מגרש למחסן עצים), דמותרת להנשא לבעל שלישי, דכיון שמת מנפילתו אין זה משום מעייין גורם, וכיון שיש לאשה זו פרנסה משל עצמה אין שייך כאן הטעם של מזל גורם (כמו שכתב ה'נודע ביהודה' קמא אבהע"ז סי' ט' שענין 'מזל גורם' היינו אם תחיה בעושר או בעניות, וכיון שדרכה של אשה להיות בבית והיא תלויה בבעלה לכן מת).

**היתה למודה לראות יום ט"ו כו' שינתה ליום שמונה עשר הותרו כולן ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך.** משמע שאינה צריכה לחוש גם לעונה בינונית של שלשים יום (שהרי מי"ח של חדש זה עד י"ט של חדש הבא יש ל"א יום בחדש חסר ול"ב יום בחדש מלא). ומכאן מקשים האחרונים על שיטת רש"י בדף ט"ו ע"א (ד"ה לא שנו, כפי שביארוהו הרמב"ן והר"ן שם) הסובר שאשה שיש לה וסת קבוע צריכה לחוש גם לעונה בינונית.

וכתב הרש"י (בשו"ע הרב סי' קפ"ט קו"א סק"א) לחדש מכח זה דבאמת הא דצריכה לחוש לעונה בינונית אינו לענין לאסרה על בעלה, אלא רק להצריכה בדיקה קודם תשמיש.

ובספר 'אמרי אברהם' (סי' י) כתב ליישב באופן אחר, דדוקא כשקבעה וסת הפלגה או חיישינן גם לעונה בינונית. היות שרואים באשה זו שהפלגה גורמת לה לראות, אלא ששינתה הפלגותיה מדרך העולם, חיישינן שתחזור לראות כשאר נשים. מה שאין כן בסוגיין דמיירי בוסת החדש, כיון שקבעה לראות מחמת יום החדש שוב אין צריכה לחשוש כלל להפלגה של עונה בינונית.

**(ע"ב) 'ונאסר יום עשרים מפני שאורח בזמנו בא'**. מפירש"י משמע דהוסי' הקבוע של יום עשרים לא נעקר כלל, אף על פי ששלוש פעמים עברה עשרים מבלי לראות, כיון שסוף כל סוף לא שינתה בפעם השלישית לראות ביום שלשים. ותמה הרש"ש מי דחקו לפרש כן, דשפיר יש לומר דבאמת נעקר וסת של עשרים כשלא ראתה בו ג' פעמים, אלא שהיות שלא קבעה וסת אחרת וחזרה לראות שוב בעשרים – אמרינן דחזרה הוסי' למקומה.

**'ושאין בה יין הרי זו דורקטי'** – דור קטוע'. ופירש"י דכיון שאין להם דמים מרובים אין בניהן מרובין. אבל הרמב"ם בפ"י המשנה כתב 'כי יש נשים שאין להן דם כלל, לא דם נדה ולא דם בתולים, אמנם לא תוליד וזהו ענין דורקטי'.

## פרק עשירי

**'תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וניסת ב"ש אומרים נותנין לה ארבע לילות כו' הגיע זמנה לראות כו' וב"ה אומרים עד מוצאי שבת ארבע לילות'**. מבואר בגמ' שלדעת לוי נקטו ב"ה 'עד מוצאי שבת' לחדש שמותר לבעול לכתחילה בשבת. וקשה מדוע ב"ש לא נקטו גם כן חידוש זה ברישא. ויש ליישב דהנה בכתובות (דף ה ע"ב) מבואר דהחידוש הוא שמותר לבעול לכתחילה בשבת אף על פי שלדם הוא צריך. ופי' התוס' שם 'לראות אם היא בתולה'. וזה שייך דוקא בהגיע זמנה לראות, דאם אינה בתולה שמא זינתה תחתיו ונאסרה עליו. אבל ברישא דמייירי בקטנה שלא הגיע זמנה לראות, ופיתוי קטנה אונס הוא, אם כן אין נפקא מינה בדבר ואין בזה שום חידוש (הפלאה כתובות דף ו').

**'דשרי למבעל לכתחלה בשבת'**. כתב הב"ח (או"ח סי' ר"פ) 'אכן במלכותינו נתפשט המנהג דאין בועלין בתחילה בשבת, ואומר אני בזה 'דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אי אתה רשאי להתיר בפניהם', ואין להורות היתר לבטל המנהג'. אבל הט"ז (שם סק"ב) כתב 'הלילה לעשות מנהג איסור בזה, ובבירור שמעתי שהחסידים גאוני עולם נהגו בעצמם היתר בזה ועל כן אין כאן חשש חומרא כלל. ואין ראייה ממה שנוהגין כו' שאין למדים ממנהג זה שום איסור, והמחמיר הוא מן המתמיהים'. וכן כתב המהרש"ל (יש"ש כתובות סוסי' ט') 'מאחר שחומרא זו אינו אלא מדקדוק שלא כהלכתא, אפילו באתרא דנהגי חומרא רשאי אתה להתיר בפניהם'. ובכה"ח (סק"ז) כתב שכן המנהג פעה"ק ירושת"ו להתיר, שעושים נישואין בערב שבת [מהרילב"ד].

## דף טה

**'לא ליתב לה אלא בעילת מצוה ותו לא'**. ל"ד נקט לשון מצוה, דמצוה קרוי בעילה הראשונה. אלא חדא בעילה קאמר וכפירש"י, ונקט לישנא דמתניתין (הגהות הרד"ל).

**'כיון שנתקו שיניו (זקנה) של אדם נתמעטו מזונותיו (קשין לבא)'**. 'והיינו משום דבנערותו יכול להרויח כדאמרינן כו' מה יעשה אדם ויתעשר ירבה בסחורה, וזה א"א לאדם בזקנותו. ואשמועינן דיראה

סח. 'זהורתם את בני ישראל מטומאתם' – מכאן אזהרה לישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן עונה (היינו באותה עונה שבה הוסת, וכן"ל), דהלכה כר' יהודה, כן פסק רבה.

#### דף ס"ד ע"א

סט. ניסת לראשון ומת, לשני ומת – לדעת רבי לא תנשא לשלישי, ולרשב"ג לשלישי תנשא ולרביעי לא תנשא.

ע. ראתה ט"ו לחדש זה, ט"ז לחדש שאחריו וי"ז לחדש שאחריו – לדעת רב קבעה וסת דילוג וחוששת י"ח בחדש שאחר כך וכו'. ולדעת שמואל צריכה שתשלש בדילוג, ורק כשתראה בפעם רביעית י"ח לחדש שאחריו – תקבע וסת לדילוג. ומודה רב כשהיה לה וסת קבוע לט"ו, דצריכה שתשלש בדילוג (ט"ז, י"ז, י"ח) ורק אז תקבע (ובתוס' בשם ר"ח פירשו בענין אחר).

עא. ולכולי עלמא כשראתה ג' פעמים ביום מסויים בחדש, כגון ב' לחדש, קבעה וסת לאותו יום.

עב. ולכולי עלמא אם לא ראתה ביום מסויים בחדש, אלא שדלגה בהפלגה (כגון שראתה ב' ראיות בהפלגת כ' יום ביניהן, ואחר כך הפליגה כ"א יום וכו') בעינן שתשלש בדילוג (תוס').

עג. היה וסת קבוע לט"ו ושנתה לט"ו, חוששת לשניהם. ראתה אחר כך בי"ז, נעקר ט"ז וחוששת לט"ו וי"ז. ראתה אחר כך לי"ח, תו אינה חוששת אלא לדילוג (היינו לי"ט הבא) והשאר נעקר.

עד. דילגה ט"ו, ט"ז, וסירגה יומיים וראתה י"ח, לא קבעה כלום (ולשמואל היינו כשדלגה בפעם השלישית יומיים).

עה. אין חוששין לוסת דילוג בחדא זימנא. כגון ראתה ט"ו, ט"ז, אין חוששת אלא לט"ז ולא לי"ז (תוס').

עו. לקביעת וסת או עקירת וסת קבוע בעינן ג' פעמים. אבל לחוש – חוששת אפילו בפעם אחת, ואסורה לשמש באותו יום, אפילו יפול יום החשש בימים הראויים לזיבה ולא לנידות.

עז. וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת (ואפילו ראתה פעמיים, נעקר בפעם אחת).

#### דף ס"ד ע"ב

עח. משמע ברש"י ד'עקירה' לא מקרי אלא כשבנוסף לכך שלא ראתה בזמן הקבוע, ראתה בזמן אחר. אבל אם רק שינתה בכך שלא ראתה בזמן הקבוע, אבל לא שינתה לראות בזמן אחר, לא חשיב 'עקירה' (ערש"ש).

עט. 'אורח – בזמנו בא'.

פ. נשים בבתוליהן כגפנים: יש גפן שיינה אדום, ויש שחור. יש שיינה מרובה, ויש מועט. כל גפן יש בה יין, ושאיין בה יין – הרי זו 'דורקטי' (דור קטוע, שאין בניהן מרובים).

פא. כשם שהשאור יפה לעיסה, כך דמים יפים לאשה. וכל שדמיה מרובין – בניה מרובין.

## פרק עשירי

א. בתולה שלא הגיע זמנה לראות ונבעלה, תולין כל דם שתראה במכת בתולים: לבית שמאי ד' לילות (שמשמשת בהן ומוצאת דם במשך אותן לילות, אפילו בד' לילות מפורין), ולבית הלל עד שתחיה המכה. ואין חילוק בין אם ראתה כבר דם בבית אביה לבין אם לא ראתה.

ב. שיעור 'עד שתחיה המכה' – לשמואל היינו כל זמן שכשמשמשת רואה דם, כל דם שתראה ביום המחרת או בלילה שאחריו תולין, ותו לא. שאם תראה ביום שלמחרתיים – לא תלינן, אם לא שמשה בלילה שלפניו. וכן אם שמשה פעם אחת ולא ראתה דם מחמת תשמיש – הרי שחיתה המכה, ותו לא תלינן. ולרב, כל שעומדת ורואה, יושבת ואינה רואה – או אם כשיושבת על גבי קרקע רואה, על גבי כרים וכסותות ואינה רואה – או תולה בבתולים. אבל אם רואה בכל ענין או אינה רואה בכל ענין – חיתה המכה (בתוס' פ' דרב מחמיר יותר משמואל, וסובר דמלבד מה דבעינן שתשמש בלילה שלפני כן כשמואל, בעינן נמי שביום המחרת תהא עומדת ורואה כו').

ג. הגיע זמנה לראות ולא ראתה עדיין, וניסת – לבית שמאי נותנים לה לילה הראשון בלבד, ולבית הלל ד' לילות. ופירש לוי דהיינו ד' עונות שמשמשת בהן. לפיכך אם שימשה גם בימים, הפסידה ואין לה תו ד' לילות. ורב סובר דלא הפסידה, דבכל אופן יש לה ד' לילות (ונראה לענ"ד דמכל מקום מודה רב בהאי גונא דדוקא ד' לילות רצופין ולא מפורין).

ד. הרחיקה בעילותיה – יש לה ד' לילות מפורין (כדלקמן את יג).

ה. הגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה – לבית שמאי אין לה אלא בעילת מצוה, ולבית הלל כל הלילה.

ו. מותר לבעול לכתחילה בתולה בשבת. וכן בעילה שניה מותרת בשבת, אף על גב דהוי פירצה דחוקה ומשיר צרורות.

ז. דרכה דביאה בלילות, ולא בימים.

ח. 'אמר שמואל יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם', שהיה בקיא בהטיה.

ט. בעל ולא מצא דם, וחזר ובעל ומצא דם – ר' חנינא מטמא, ור' אסי מטהר (דשמא פעם ראשונה אתרמי ליה כשמואל הנ"ל. ור' חנינא סובר דשאני שמואל דרב גובריה).

י. בוגרת שלא ראתה, נותנים לה לילה הראשון. ואם ראתה בבית אביה, אין לה אלא בעילת מצוה בלבד.

#### דף ס"ה ע"א

יא. אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד.

יב. הגיע זמנה לראות תחת בעלה, כל שנבעלה קודם לכן חשיב כלילה אחד, ונותנים לה עוד ג' לילות מעתה.

יג. מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חדש (היינו שנתן לה אחת בימי קטנות כנ"ל, ועוד ג' בימי נערות).

יד. מנימין סקסנאה היה הולך למקומו של שמואל, וסבר לתת לבוגרת כל הלילה אפילו ראתה, וקדם ונפטר בדרך. קרי שמואל עליה דרב 'לא יאונה לצדיק כל און'.

טו. כיון שנתקו שיניו של אדם נתמעטו מזונותיו (היינו שמשחוקין, קשים מזונותיו לבא). וכתב מהרש"א דיראה אדם להשאיר לו ממון להסתפק ממנו בזקנותו, ואל יתן כל מזונותיו לבניו בחייו.

טז. הא דנותנים לה כל הלילה (בהגיע זמנה לראות וראתה) – היינו עונה שלימה (דהיינו לילה שלם בתקופת ניסן ותשרי, שהוא כמו חצי יום וחצי לילה בתקופת טבת ותמוז, דהם י"ב שעות). אי נמי נותנים לה לילה וחצי, דמתוך שמשתהין הרבה בכתיבת הכתובה עד לתוך הלילה, משלימים הזמן ד"ב שעות בחצי היום.

#### דף ס"ה ע"ב

יז. היו גיתיו ובתי בדיו (של יין ושמן) טמאים ורוצה לטהרן, או שנשתמש בהם יין נסך ורוצה להכשירן, הדפים (הדלת שנותן על הענבים) והלולבים (שמנקים בהם את הגת) והעדשין (הגת עצמה, רש"י. ותוס' פי' באופנים נוספים) – מדיחם. העקלים (שקושרים בהם התפוח של חרצנים) של נצרים ושל בצבוץ (קנבוס) – מנגבם. ושל גמי ושיפא – לתנא קמא מיישנם י"ב חדש, ולר' שמעון בן גמליאל מיישנם מגת לגת (פעמים הוא יותר מי"ב חדש ופעמים פחות). ולר' יוסי מגעילם ברותחין, או חולטן במי זיתים, ולרשב"ג משום ר' יוסי מניחן תחת זרם מים במשך עונה, דהיינו יום או לילה בתקופת ניסן ותשרי, או חצי יום וחצי לילה בתקופת טבת ותמוז.

יח. רבותינו חזרו ונמנו: בין בהגיע זמנה בין בלא הגיע זמנה, בועל בעילת מצוה ופורש. וכן פסקו רב ושמואל ור' יוחנן וריש לקיש. ומכל מקום שרי לגמור ביאתו, ואפילו בעל נפש לא יפרוש.

יט. ר' יוחנן וריש לקיש, כשלמדו פרק 'תינוקת' (פרק זה) לא היו מוציאין מ(משניות של) פרק זה אלא כתעלא מבי כרבא, דסבירא להו (כהברייתא): בועל בעילת מצוה ופורש.